

MARIA TASZYCKA, *Polskie pasy kontuszowe*, Kraków 1985, ss. 112, ryc. 46.

Niewielka książeczka z serii „Skarbcza polskiego” Wydawnictwa Literackiego stanowi ważny etap w badaniach nad tak typowym dla Polski działem produkcji jedwabniczej i nieodzownym elementem ubioru narodowego. Autorka zestawiała w zwięzłym wstępie podstawowe ustalenia pochodzące z literatury przedmiotu i własnych badań, dotyczące produkcji pasów tak w Polsce jak poza jej granicami. Wskazała również na różnice w sposobie noszenia pasów perskich i hinduskich. Sztynne pasy jedwabne, tkane ze złotą lub srebrną nicią, były noszone „przez szlachetnie urodzonych w Indiach jako symbol ich statusu społecznego w ten sposób, że bogate w ornament końce zwisały na przodzie z ozdobnego węzła lub przewinięcia” (s. 53). Ta moda panująca w Indiach od początku XVII w. mogła być przejęta w następnym stuleciu w naszym kraju. Możliwe jest też jednak, że sposób wiązania sztywno tkanego pasa, ukazujący ornament zakończeń, sam narzucał się użytkownikom i nie musiał przywędrować aż z Indii. Miękkie pasy jedwabne noszono w Polsce na żupanach już w XVI w., wcześniej niż zaczęto użytkować kontusze.

Autorka wybrała i skatalogowała 44 pasy z XVII—XIX w. należące do zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Należy podkreślić trafność tego wyboru dokonanego z ogromnej kolekcji. Ukazano lite pasy jedwabne ze wszystkich ważniejszych manufaktur polskich, a także wytwory perskie, tureckie, lionskie i wiedeńskie. W katalogu znalazły się także przykłady pasów półlitych, półpasków, pas drukowany i wykonany haftem tamborkowym. Te dwa ostatnie pasy płócienne są tanim naśladownictwem pasów jedwabnych. Należy zwrócić uwagę na niezmiernie precyzyjne opisy ornamentu ukazujące zarówno wpływy wzornictwa wschodniego jak i zachodniego.

Prezentowane opracowanie zawiera ważne ustalenia materiałowe, popularyzując zarazem dotychczasowy dorobek badań nad dziejami produkcji polskich pasów kontuszowych. Szkoda tylko, że tak ważne wydawnictwo, ukazujące doskonały wybór zabytków, nie ma streszczenia obcojęzycznego, a reprodukcje pasów są niemal nieczytelne.